

Hva vi er enige om og hva vi er uenige om

Jon Sletvold

psykologspesialist i privatpraksis, veileder og læreanalytiker ved Norsk Karakteranalytisk Institutt
j-sle@online.no

Det er ikke nok å analysere og avdekke de sammenhengene som allerede finnes i språket. Vi trenger også en stadig refleksjon og spekulasjon over nye opplevelser og observasjoner.

VITENSKAPSTEORI

I MAIUTGAVEN AV Psykologtidsskriftet hevdet jeg at alternativet til statistikkbasert forskning er å finne i praksisbasert forskning. I juniutgaven påpeker Jan Smedslund at jeg ikke har utdypet hva jeg legger i «over hundre års psykoanalytisk forskning». Det har Smedslund helt rett i, og jeg kan heller ikke utdype det i dette innlegget. Men som en liten antydning vil jeg vise til et annet bidrag jeg har i juniutgaven av tidsskriftet kalt «Tre linjer i psykoanalysenes utvikling».

Uenighet

Når Smedslund hevder at jeg ikke har forstått hva han legger i uttrykket «hva alle vet», så er jeg ikke sikker på at han har rett. Jeg tror det mer handler om at vi er uenige. Uansett er jeg glad for at han i sitt siste innlegg anstrenger seg ytterligere for å forklare hva han mener.

Jeg er helt enig med Smedslund når han skriver at psykoanalytisk forskning handler om å reflektere over det vi opplever og observerer. Jeg er imidlertid ikke enig i at heller ikke denne forskningen – i samspill med mer eksperimentelle studier – har ledet fram til generelle «prinsipper», men bare til funn som er betinget av sin spesielle kontekst. Som et eksempel på et «prinsipp» som ikke er kontekstbetinget vil jeg nevne erkjennelsen av at mennesker ikke bare blir traumatisert fysisk, men også emosjonelt. Destruktiv emosjonell kommunikasjon, ikke minst tidlig i livet, kan forstyrre muligheten for et godt liv. Jeg vil igjen vise til «Tre linjer i psykoanalysenes utvikling» hvor jeg skriver litt mer om dette.

Jeg mener altså at det ikke er nok å analysere og avdekke de sammenhengene som allerede finnes i språket. Jeg tror vi i tillegg trenger en stadig refleksjon og spekulasjon over nye opplevelser og observasjoner.

Språkets psykologiske innsikt

Jeg er imidlertid enig med Smedslund i at språket har mye innebygd psykologisk innsikt og kunnskap. Om noen skulle utnevnes til tidenes største psykolog mener jeg de som skapte språket vil være sterke kandidater. Jeg er enig i at påstanden «forbausete mennesker har opplevd noe uventet» ikke trenger eksperimentell bekreftelse for å bli en udiskutable psykologisk sannhet. Derimot kan jeg fortsatt

ikke se at vi ut fra en rent språklig analyse kan utlede «at vi alle vet at det må virke å møte noen som i utgangspunktet stiller seg åpen (»ikke-vitende«), og som konsekvent behandler deg med genuin respekt, omsorg, forståelse, egenkontroll og selvkontroll i en skjermet situasjon» (Smedslund, 2017, 12, s. 1203).

Jeg vil trekke fram et annet moment som er viktig når det gjelder etablering av ny og relativt sikker kunnskap; nemlig den motstand nye erkjennelser ofte blir møtt med. Dette er hverken nytt eller spesielt for psykologien. For eksempel var det lenge en sterk motstand mot å erkjenne at det er jorda som går rundt sola og ikke omvendt. Og fortsatt finns det motstand mot å erkjenne at mennesker er et resultat av en evolusjon.

Tilbake til Smedslunds eksempel om hva «vi alle vet» om hva som må virke. Dette er nok fortsatt heller ikke et eksempel på «noe alle vet». Tvert om er det slik at mange, både klinikere og forskere, holder fast på en overbevisning om at det er spesielle begreper eller teknikker som virker. Det samme gjelder mitt eksempel om traumers betydning for utvikling av psykiske lidelser. Mange, ikke minst forskere, sverger fortsatt til den oppfatning som var rådende før Freud, at psykiske lidelser skyldes et i utgangspunktet defekt nervesystem.

Når det gjelder Smedslunds «lov» om hva som virker i psykoterapi, hører det imidlertid også med at statistikk basert psykoterapiforskning har kommet til samme konklusjon. (Lingiardi et al., 2016). Jeg mener altså at vi i tillegg til språklig analyse trenger både forskning som baserer seg på (statistisk) analyse av et avgrenset sett data og forskning som bygger på refleksjon over et størst mulig tilfang av (klinisk) erfaring. Som tidligere påpekt retter min kritikk av statistikkbasert forskning seg særlig mot idealiseringen av denne forskning innen universitetspsykologien. Jeg håper at debatten om replikasjonskrisen vil dempe denne idealiseringen, og føre til en større forståelse for betydningen av å reflektere over det vi opplever og observerer.

Referanser

Lingiardi, V., Holmquist, R. & Safran, J. D. (2016). Relational turn and psychotherapy research.

Contemporary Psychoanalysis, 52:2, 275–312.

Sletvold, J. (2018). Alternativet. Psykoanalysen mangler i debatten om vitenskapsteori. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 5, 368–369.

Sletvold, J. (2018). Tre linjer i psykoanalysens utvikling. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 6, 439–445.

Smedslund, J. (2017). Vi prøver igjen: Hvordan arbeider egentlig psykologer. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 12, 1202–1203.

Smedslund, J. (2018). Det vi alle vet. Hva «vi alle vet», er det som følger nødvendig av å være menneske, og av strukturen i språket vårt. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 6, 534 - 535.